

ZEKERHEID IN PLAATS VAN ONZEKERHEID

- een bijdrage aan het toptoverleg over werk en economie -

Jan Geurts, bijdrage opiniepagina NRC, Den Haag, Haagse hogeschool, 17 oktober 2005

Kabinet, vakbeweging en werkgevers organiseren nog dit jaar een topconferentie over stimulering van de werkgelegenheid en van de economische groei. Een centraal agendapunt is scholing en banen voor mensen die nu niet of moeilijk aan de bak komen. Het gaat dan vooral om jongeren met weinig opleiding, ze hebben geen erkend diploma van het beroepsonderwijs. De eerste geluiden voorspellen weinig goeds. Ze voeden de vrees dat traditionele oplossingen opnieuw de boventoon voeren: we verlengen de leerplicht en we dwingen deze jongeren werkervaring op te doen door voor hen extra leer- en arbeidsplaatsen te creëren.

Bovenop deze dwangmaatregelen voeren we de eigen verantwoordelijkheid meer op. Ook van deze jongeren verwachten we dat ze eigen keuzes kunnen maken en dat ze zelf de weg vinden in het land van leren en werken. Lukt dit niet dan is dat vooral hun eigen schuld. Het model van zelfontplooiing dat wordt gehanteerd, gaat echter niet op voor deze groep. Het past bij jongeren met veel meer educatieve en culturele bagage. Het lijkt een overdreven vergelijking, maar ik maak hem toch. Dit beleid met als centrale kenmerken meer dwang en tegelijkertijd ook meer eigen verantwoordelijkheid doet denken aan het verhogen van de hekken tussen Marokko en Spanje om de migrantenstroom tegen te houden.

Mijn pleidooi is om de problematiek op een volstrekt andere wijze te benaderen. Dit kan door de volgende vragen voorop te stellen: Hoe kan ervoor worden gezorgd dat ook deze jongeren hun eigen lot in handen nemen? Welke scholing en banen zijn hiervoor nodig en welke randvoorwaarden en condities scheppen hiervoor de goede voorwaarden? Ik geef een voorzet voor antwoorden door een verbinding te leggen tussen wat deze groep jongeren drijft en welk vormen van leren en werken hierbij het best passen. Het idee van zelfontplooiing werkt voor hen niet en ik ga nog een stap verder: ook het denken in carrière of loopbaan sluit nog onvoldoende aan bij hun behoeften en situatie. Zij zien op basis van hun ervaringen thuis, in de buurt en op school geen positieve band tussen leren en werken en hun eigen toekomst. Het hoort niet bij hun identiteit en ze ervaren leren en werken dus niet als goed en noodzakelijk. Het eerste wat dan ook nodig is, is de opbouw van een vertrouwen in de eigen ontwikkeling. Hun zekerheid geven in plaats van de onzekerheid vergroten. Dit kan alleen door het bieden van de gelegenheid en uitdaging om ervaringen op te doen dat leren en werken je verder kunnen helpen, terwijl je toch jezelf kunt blijven. Leren en werken moeten dan de zekerheid geven de moeite waard te zijn. Dit kan doordat ook deze jongeren op school of in bedrijven ervaren dat ze ergens goed in zijn en dat dit wordt gezien en in materiele en immateriële zin gewaardeerd. Dit alles stelt hoge eisen aan de vormgeving van scholing en banen en vooral ook begeleiding van deze jongeren. In het bijzonder moet een hechte band worden gesmeed tussen de wereld van leren en werken. Op basis van positieve ervaringen kunnen deze jongeren vervolgens de stap maken van een overlevingsstrategie naar een carrière- of loopbaanmodel. Zonder deze ervaringen zullen ze de waarde van school en werk voor hun toekomst sterk blijven relativeren. Kortom, leren en werken baseren op meer dwang en eigen verantwoordelijkheid, maakt deze jongeren onzeker, bang en jaagt ze weg uit land van leren en werken. Hoge hekken zijn vervolgens nodig om ze tegen te houden.

Hogere hekken bieden de deelnemers aan het toptoverleg over werk en economie het voordeel dat ze geen nieuwe condities en randvoorwaarden hoeven te bedenken die bestaande regels en afspraken ter discussie stellen. Mooie woorden verhullen dan dat de inzet niet verder gaat dan zakdoekjes verleggen. Toch vraagt volgens mij de problematiek dringend om over bestaande grenzen heen te stappen. Beter hetzelfde doen helpt niet meer.

Vooraf de overheid zou het lef en de durf moeten tonen om te kiezen voor leer- en baanbrekende oplossingen. Leiderschap dus, in bange tijden juist voor deze groep jongeren. Burgemeester Leers van Maastricht heeft al herhaaldelijk duidelijk gemaakt dat de overheid deze rol niet oppakt. Door Lubbers, Kok en ook Balkenende is overheidsbeleid tot iets pragmatisch geworden en bevoogenheid ingeruid voor schraalhans als keukenmeester. Het verhaal van deze leiders wordt gekenmerkt door drie woorden: werk, werk en werk.

Tegen deze macro-optiek wil ik inbrengen dat op tal van plaatsen in het land mensen rondlopen in scholen en bedrijven met wel de benodigde bevoogenheid en elan en dat deze vernieuwers al eerste successen boeken bij de aanpak van de geschetste problematiek. Deelnemers aan de topconferentie zouden dan ook op de eerste plaats moeten beslissen dat ze op zoek gaan naar deze vindplaatsen voor andere manieren van leren en werken voor deze groep. Zorgen dat over het werk van deze vernieuwers geen prietpraat wordt verteld maar een goede beoordeling en waardering ervan plaatsvindt, zie ik als een tweede goede afspraak. Logisch is dan als derde punt dat wordt afgesproken dat voorwaarden worden geschapen om deze goede voorbeelden van de aanpak van leren en werken voor jongeren met weinig opleiding, landelijk te verspreiden en dat om scholen en bedrijven die dit niet oppikken, hekken worden geplaatst. En als laatste afspraak stel ik voor dat de partijen gaan zorgen voor wet- en regelgeving op gebied van leren en werken die veel meer dan tot nu toe het talent en de capaciteiten van de werkvloer gebruikt als het gaat om het zoeken van nieuwe oplossingen voor werkgelegenheid en economie.

Jan Geurts is lector Pedagogiek van de Beroepsvorming aan de Haags Hogeschool/Th Rijswijk.